

CAPITULATIE

dat dat meer indruk zou maken op de Japanse opperbevelhebber die zijn keizer beschouwde als een wezen van goddelijke afkomst wiens bevelen blindelings gehoorzaamd moesten worden. Pogende tijd te winnen, voegde de gouverneur-generaal er aan toe, bereid te zijn, de koningin telegrafisch te verzoeken haar bindende instructie te wijzigen. Imamoera ging daar niet op in. Hij werd ongeduldig. Het gesprek had al ongeveer twintig minuten geduurd en hij was geen stap verder gekomen. Hij zei dat hij het vertrek zou verlaten en dat hij tien minuten bedenktijd gaf. Na die tien minuten zou hij terugkomen en dan verwachtte hij maar één ding: een duidelijk ja of neen op de eis tot algemene overgave die hij, zei hij, handhaafde.

De Nederlanders bleven alleen. Van de generaals ter Poorten, Bakkers en Pesman kreeg van Starckenborgh te horen dat hij een beleidslijn volgde die geen rekening hield met de militaire situatie en dat er, hoe onaangenaam dat, mede in het licht van de regeringsinstructie, ook was, niet te ontkomen viel aan aanvaarding van de Japanse eis. Idenburg, de chef van zijn kabinet, wees er op dat de regering, een algemene overgave verbiedend, ten aanzien van het volgen van haar instructie enige vrijheid had gelaten. Inderdaad, toen van Starckenborgh op zondag 1 maart een telegram¹ naar Londen had gezonden waarin hij had opgemerkt dat een overdracht van het opperbevel door de Japanners als een schijnbeweging zou worden gezien (wat het volgens hem ook was) en dat zij een eis tot algemene overgave konden stellen 'onder bedreiging volstrekt nutteloos bloedbad of vernietiging volkrijke stad als Bandoeng' (dat was precies de situatie waarmee men nu geconfronteerd werd), was op woensdag Gerbrandy's antwoord ontvangen waarin o.m. stond:

4. Instructie opperbestuur algemene overgave weermacht uitgesloten wordt gehandhaafd.

5. Redelijke ruimte wordt voor onvoorziene gevallen aan beleid commandanten gelaten.'

Wat was bedoeld met 'onvoorziene gevallen' en aan welke 'commandanten' was gedacht? Louter aan de plaatselijke? Van Starckenborgh had onmiddellijk op verduidelijking aangedrongen en op donderdag was in Bandoeng een telegram binnengekomen dat Gerbrandy's antwoord be-

¹ De telegramwisseling tussen Gerbrandy en van Starckenborgh inzake de positie en het beleid van de Nederlandse autoriteiten in Nederlands-Indië bevindt zich in de Indische Collectie onder de no's 81 103-14.